

GƏNCLƏR KİTABXANASININ İNFORMASIYALAŞDIRILMASI

MƏMMƏDOVA SƏİDƏ

BDU, *Kitabxanaşünaslıq kafedrasının magistrantı**msaida745@gmail.com*

Məqalədə gənclərə xidmət edən kitabxananın daxili iş proseslərinin təkmilləşdirilməsi, bu prosesdə onların informasiyalaşdırılması, həmçinin rol və əhəmiyyəti təhlil olunur.

Açar sözlər: Gənclər, informasiyalaşdırma, müəliə, elektron kataloq.

Gənclər kitabxanasının müasir fəaliyyətinin əsas parametrlərindən biri bu kitabxananın informasiyalaşdırılmasıdır. Müasir dövrdə gənclər kitabxanasının metodik mərkəzi olan C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası daxili iş proseslərinin informasiyalaşdırılması məqsədilə müasir informasiya kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinə daha çox üstünlük verir.

C.Cabbarlı adına RGK-da oxuculara xidmət sisteminin modernləşdirilməsi məqsədilə yeni informasiya texnologiyasının tətbiqi sahəsində çox işlər görülmüşdür. Kitabxana Açıq Cəmiyyət İnstitutunun Yardım Fondu (Soros Fondu) ilə müqavilə bağlamış və 2003-cü ildə "Puşkin kitabxanası" layihəsi əsasında fonda daxil edilmişdir. Ümumiyyətlə, kitabxana Soros Fonduna 2 layihə təqdim etmişdir. 2003-cü ilin sonunda keçirilən müsabiqədə kitabxana yardımçı təşkilat kimi iştirak etmişdir. Kitabxanada qısa müddət ərzində "Soros bibliografiya aparatı" yenidən tərtib edilmişdir.

Tarixi-mədəni, ədəbi-bədii və elmi-fəlsəfi irsin toplanıb saxlanılmasında, nəsilən-nəslə çatdırılmasında, cəmiyyətin intellektual, mənəvi potensialının inkişafında kitabxanaların əvəzsiz rolu hamıya bəllidir. Ona görə də kitabxanaların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, bu sahədə əsaslı islahatların aparılması və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi baxımından 6 oktyabr 2008-ci ildə qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nın böyük əhəmiyyəti vardır.

Dövlət proqramında nəzərdə tutulmuş kitabxanalararası beynəlxalq əlaqələrin qurulması, müasir qabaqcıl texnologiyalardan bəhrələnilməsi, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin aparılması istiqamətində respublikanın digər kitabxanaları kimi, C.Cabbarlı adına RGK-da müəyyən tədbirlər həyata keçirir. Kitabxananın əməkdaşları Krasnodar vilayətinin Anapa şəhərində keçirilən "Kitabxanalardan gələcəyə", Ukraynanın Sudak şəhərində keçirilən "Kırım-2008", "Kırım-2009", "Kırım-2010", Moskvada keçirilən "LIBKOM-

2009”, “LİBKOM-2010” və digər beynəlxalq konfrans və kitab sərgilərində mütəmadi iştirak etmişlər.

Respublika Prezidentinin “Azərbaycan dilində latın qrafikası kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” 12 yanvar 2004-cü il tarixli və “2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında” 27 dekabr 2004-cü il tarixli sərəncamlarına əsasən nəşr olunan və kitabxananın kolleksiyasına daxil edilən kitabların təsviri elektron kataloqda verilmişdir. Ümumilikdə, prezident hədiyyəsi olan 356 adda 1.424 nüsxə ədəbiyyat İnternetdə yerləşdirilərək oxucuların istifadəsinə verilmişdir.

Elektron kataloqda “Ümummilli lider”, “İdman”, “Ekologiya”, “Neft strategiyası” adlı yeni məlumat bazaları yaradılmışdır. Bu məlumat bazalarında qəzetlər, jurnallar və kitablar öz əksini tapmışdır.

Kitabxanada Rusiya Federasiyasının LİBNET Milli İnformasiya Kitabxana Mərkəzinin metodik vasitələrində kitabxana-bibliografiyaya aid olan normativ sənədlərdən istifadə edilmişdir.

Məlum olduğu kimi, ölkə Prezidenti İlham Əliyev 28 dekabr 2006-cı ildə “Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsinə dair Milli Fəaliyyət Planı”nın təsdiq edilməsinə dair sərəncam imzalamışdır. Bu sərəncamdan irəli gələn tədbirləri həyata keçirmək üçün Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 27 fevral 2008-ci ildə C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasında İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzi (İHİM) yaradılmışdır.

İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzinin yaradılmasında məqsəd bunlardan ibarətdir:

1. Azərbaycan vətəndaşlarının Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyi barədə məlumatlandırılmasını təmin etmək;
2. Azərbaycan vətəndaşlarına lazım olan məlumatı tez və operativ çatdırmaq;
3. Rusiya qanunvericilik toplusundan yararlana bilən 35 məntəqə üçün metodik mərkəz rolunu oynamaq.

Mərkəzin məhz C.Cabbarlı adına RGK-da yaradılması ölkəmizdə gənclərə və yeniyetmələrə göstərilən qayğı kimi qiymətləndirilə bilər. Bu gün Rusiya Federasiyasında 1.415 bu cür mərkəz fəaliyyət göstərir və onlar Ümumrusiya Şəbəkəsində birləşdirilmişdir. İlk mərkəzlər isə 1998-ci ildə yaradılmışdır.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin müraciəti əsasında sözügedən hüquqi bazaya “Prezident Kitabxanası”, Milli Məclisin Kitabxanası və Nazirlər Kabinetinin Kitabxanası, Konstitusiyası, Apellyasiya və Ali məhkəmələrin kitabxanaları, Ombudsman Aparatının, Ədliyyə Nazirliyi yanında Hüquq-Tədris Mərkəzinin kitabxanaları, Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası, Dövlət İdarəçilik Akademiyasının UNESCO kafedrası,

eləcə də daha 5 idarə və təşkilatın daxil olması barədə “İnformasiya hamı üçün” UNESCO Proqramının Rusiya Komitəsi ilə razılıq əldə edilmişdir. Beynəlxalq ekspertlər, UNESCO-nun “İnformasiya hamı üçün” proqramının Rusiya Komitəsinin sədri professor Kuzmin və hüquqi informasiyası üzrə 3 ekspertdən ibarət işçi qrupu Azərbaycana dəvət edilmişdir. 2007-ci il fevral ayının 26-dan mart ayının 2-dək treninq keçirilmiş, fevralın 28-də isə İctimai Hüquq İnformasiya Mərkəzinin açılışı olmuşdur.

İHİM açıldığı gündən böyük əhali kütləsinin marağına səbəb olmuşdur. Mərkəzin istifadəçiləri arasında müxtəlif dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarının, müxtəlif təhsil ocaqlarının, o cümlədən Bakı Dövlət Universitetinin, İqtisadiyyat Universitetinin, Dillər Universitetinin tələbələri, eləcə də Ədliyyə Nazirliyinin, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin işçiləri, müxtəlif hökumət və qeyri-hökumət təşkilatlarının əməkdaşları, hüquq məsləhətxanalarının işçiləri və adi oxucu qrupları da vardır. Onlar həm mərkəzdəki hüquq elmlərindən bəhs edən ədəbiyyatdan tam sərbəst istifadə edə bilər, həm də onlara təqdim olunan proqramdan yararlanırlar.

Mərkəz yarandığı gündən C.Cabbarlı adına RGK-nın qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biri İHİM-in və burada tətbiq edilən dəyərli proqramların təbliğatıdır. Bu məqsədlə indiyə qədər hərəsi 5 günlük olan 2 treninq təşkil olunmuşdur.

Birinci treninq 20-24 aprel 2009-cu ildə hüquqi qanunvericilik bazası üzrə çalışan mütəxəssislər üçün təşkil olunmuşdur. Treninqdə müxtəlif nazirliklərin, idarə və təşkilatların, habelə şəhər və rayon kitabxanalarının mütəxəssisləri iştirak etmişlər. Treninqdə elektron formada hüquqi informasiya mənbələri, “Rusiya Federasiyasının hüquqi-qanunvericilik bazası və qanunlar toplusu”, “Hüquqi informasiyanın rəsmi və dövrü nəşrləri”, “Rusiya İmperiyasının qanunlar toplusu” bazalarından istifadə qaydaları, sözügedən bazalarda axtarışın həyata keçirilməsi və s. praktik məşğələlər keçirilmişdir. Treninqin ikinci günündə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Kitabxana işi sektorunun müdiri Lətifə Məmmədova kitabxana işi sahəsində qəbul olunmuş dövlət proqramı haqqında məruzə ilə çıxış etmişdir. Bundan əlavə, treninqdə İRBİS-64 proqramı, onun işləmə prinsipləri, Azərbaycan kitabxana saytlarında axtarış sistemlərinə dair dəyərli məlumatlar verilmişdir. Treninqin iştirakçıları proqramla iş prosesində üzləşdikləri problemlər barədə rusiyalı mütəxəssislərdən dəyərli məsləhətlər almışlar. Treninqin yekununda iştirakçılara sertifikat və qanunvericilik bazasını yükləmək üçün disklər verilmişdir.

İkinci treninq isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 oktyabr 2008-ci il tarixli 3072 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə

inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”nın iclası ilə əlaqədar 22-26 fevral 2010-cu ildə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən şəhər və rayon kitabxanalarında çalışan mütəxəssislər üçün keçirilmişdir. Treninqə mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevin dəstəyi ilə Rusiya Federasiyasından Beynəlxalq EBNİT Assosiasiyasının vitse-prezidenti Kiril Sokolinski dəvət olunmuşdur. Treninqə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi kitabxana işi sektorunun müdiri Lətifə Məmmədova rəhbərlik etmişdir. Treninqdə Veb İRBİS-in əsas funksiyaları, Apache proqramının quraşdırılması, elektron kataloq və elektron resurslarının Internet beynəlxalq şəbəkəyə çıxarılması, bibliografik bazalarının yaradılması, Z39, 50 Şlüzünün tətbiqi və s. məsələləri tədris edilmişdir.

C.Cabbarlı adına RGK müxtəlif sahələrə dair ədəbiyyatın təbliği məqsədi ilə kütləvi tədbirlərin əyani və şifahi formalarından istifadə etməklə hər ay müxtəlif mövzuları əhatə edən kitab sərgiləri, foto-stendlər, dəyirmi masalar, sual-cavab gecələri, görüşlər, elmi-praktik konfranslar, təqdimat mərasimləri, disputlar keçirir. “Vətəni biz şəhidlikdən uca tutduq”, “Soyqırım, milli genosid”, “Unudulmaz milli lider”, “Ekoloji saflıq-sağlamlıq”, “Böyük qayıdış, milli qurtuluş”, “Heydər Əliyev irsi və dövlətçilik işi”, “Azadlıq və istiqlalıyyət hər bir xalqın milli sərvətidir”, “Narkomaniya, müasir yeniyetmələr, uşaq hüquqları”, “Xocalı faciəsi-əfsanəvi realıq”, “ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsində qəbul edilən qondarma “erməni soyqırımı”na qarşı etiraz, “Müasir yeniyetmələr, gənclər arasında cinayətkarlıqlar, narkomaniya” başlıqlar altında sual-cavab gecələri, dəyirmi masalar, disputlar, elmi-praktik konfranslar keçirilmişdir.

Hazırda C.Cabbarlı adına RGK-nın maddi-texniki bazasına 21 kompüter, 2 faks aparatı, 4 sürətçixarma aparatı, 1 rəngli sürətçixarma printer aparatı, 1 proyektor, 6 printer, 1 dəst səsgücləndirici aparat, 1 kağızkəsən avadanlıq, 1 CUKLOS kağızkəsən, 1 laminator, 1 stepler skrebba, 1 notebook, 1 metal prujin ilə cildləmə avadanlığı və digər avadanlıqlar daxildir.

Kitabxana hər il oxucu marağını nəzərə alaraq müxtəlif qəzet və jurnallara abunə yazılır. Məsələn, təkcə 2010-cu ildə 17 adda qəzetə, 6 adda jurnala abunə yazılmışdır. Bu qəzet və jurnallar gündəlik olaraq nəzərdən keçirilir, bibliografik məlumatlar İRBİS-64 AKİS-ə salınır.

Gənclərə xidmət edən kitabxananın informasiyalaşdırılması bu kitabxananın müasir dövrdə fəaliyyətinin tənzimlənməsinə əsaslı təsir edir. Məlumdur ki, bu cür yanaşma informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin tələblərinə uyğun bir prosesdir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasının müxtəlif tip kitabxanalarının informasiyalaşdırılması dövrün tələblərinə uyğun olaraq oxucuları operativ və dolğun informasiya xidmətinin təşkili məqsədini daşıyır.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. Kitabxanaşünaslığa giriş. I hissə.- Bakı, 2001, 398 s.
2. Xələfov A.A. Kitabxanaşünaslığa giriş. II hissə.- Bakı, 2003. 314 s.
3. Xələfov A.A. Kitabxana və cəmiyyət. Monoqrafiya; Bakı: “Azərnaşr”, 2011, 348 s.
4. Xələfov A.A. Kitabxanaşünaslığın tarixi və metodologiyası. Dərslük.-B.: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2014, 552 s.
5. C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının 2010-2014-cü illərə dair hesabatları.
6. Əhmədov E. Uşaq və gənclər kitabxanalarının informasiyalaşdırılması // Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və praktik jurnal, Bakı, 2014, № 3 (15), s. 26-35.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ЮНОЩЕСКИХ БИБЛИОТЕК

МАМЕДОВА С.Э.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируется усовершенствование внутренних процессов библиотек, служащих молодежи, а также информатизация роли и значения их.

Ключевые слова: молодежь, информация, чтение, электронный каталог.

INFORMATIZATION YOUTH LIBRARY

MAMMADOVA S.E.

SUMMARY

Internal work processes, their role and importance of libraries that serve young people in this process informatization, analysis is also improvement in the article.

Keywords: Youth, information, reading, e-catalog